

К.Мамытов атындагы №29 Чоң-Тогузбай жалпы орто билим берүү мектеби.

Тема: Тиричилик жөнүндөгү илим жана анын пайда болушу.

6-класс

Мугалим : Саяков. Акылбек.

Текшерилди
Завуч Н.И.Ис
«13» Октября 2022 г.

6-класс

13.10.-----2022

Сабак : Биология

Сабактын темасы : Тиричилик жөнүндөгү илим жана анын пайда болушу

Сабактын максаты: Биология жан тиричилик жөнүндөгү илимдин пайда болушуна карата берилген маалыматтарга ээ болуу. Өз алдынча берилген тапшырмаларды өздөштүрүү менен керектүү маалымат булактарынан пайдаланышат.

Б) биология илимине болгон кызыгуусун өнүктүрүү.

В) Окуучуларды жаратылышка аяр мамиле кылууга тарбиялоо.

Сабактын тиби : Жаңы материалды окуп үйрөнүү , өркүндөтүү.

Сабактын жабдылышы :Окуу китептери , көргөзмө куралдар, ватман маркер , презентация ж.б.

Сабактын формасы: Түшөндүрүү методу, сабак интервью , ишмердүүлүккө негизделген практикалык сабак , диалог ж.б.

Сабактын жүрүшү:

Сабактын этаптары:

Уюштуруу , мугалимдин саламдашуусу . Класстын жана окуучулардын сабакка болгон даярдыгын текшерүү , журнал боюнча жоктоо . Мотивация берүү .

Окуучулардын саламдашуусу . Сабакка карата окуу куралдарын даярдоо жана класстын тазалыгын сактоо . Бири-бирине жагымдуу маанай каалоо менен бирге сабакка көңүл бурушат.

Өтүлгөн темаларды кайталоо:

Мугалим өтүлгөн темаларды кайталоо максатында акыл чабуулун өткөрөт .

2Акыл чабуулу”

1) Өсүмдүктөрдү изилдөөчү илим кайсы илим?

А) ботаника б) зоология в) биология

2) Өсүмдүктүн органы эмнеден турат?

А) тамыр жана сабак б) гүлү жана сабагы в) тамыры жана сабагы

3) Орхидеягүлүндө байыр алган Богомола жаныбары гүлгө журулушуп кетет.

Эмне себептен?

А) себеби ошонун эсебинен жан сактайт . Ал ордунан жылбастан туруп жанына келген чымын -чиркейлер менен азыктанат . Ошондой эле чегиртке сымалданган бул жандык кайсы гүлгө консо , ошол гүлгө тхспөлдөшүп кете алат .

Б) Богомола жаныбары айлана -чөйрөгө , аба ырайына карап ар түрдүү өзгөрүп туруучу кубулуштарга ээ. Аба ырайы суук болгон учурда гүлгө жашынып сактайт

В) Богомола жаныбар гүлдөрүн буркураган назик жытын жакшы көрөт, мына ошондуктан ал баардык жыттуу гүлдөргө кете алат . Анын ички жана сырткы организми өзгөрүп кетүү жөндөмдүүлүгү күчтүү.

2) Оору жугузуучу бактерияларды жок кылууга жөндөмдүү өсүмдүк?

А) пияз б) памидор в) банан

3 дарактардын жалбырактары ?

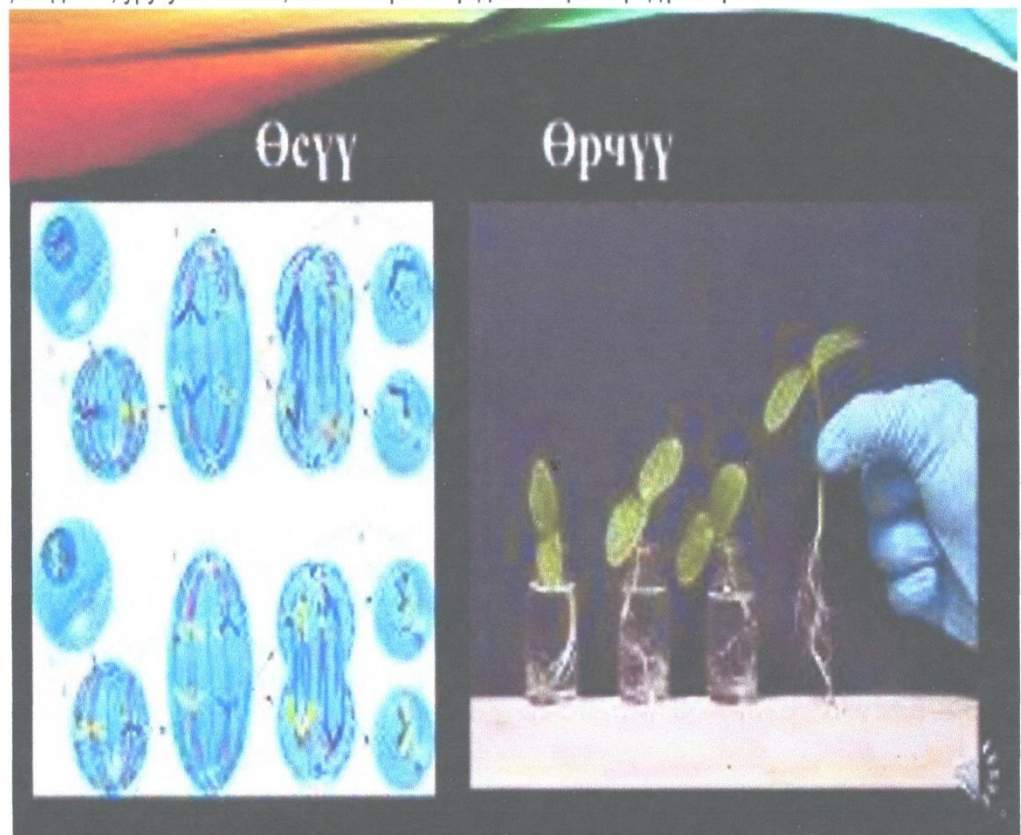
А) аба тазалайт б) зыяндуу заттарды жок кылат в) даарылык касиети жогору

Окуучулар тесте берилген суроолорго жооп табышат

Жаңы теманы түшүндүрүү:

Жаратылышта өсүмдүктөр ,жаныбарлар ,баардык эле тирүү организмдерди кунт коюп карасак , алардын ар бири өзүн -өзү камсыз кылып турганын байкайбыз .

Мисалы өсүмдүктөр өзүнөн өзү азык затты денесинде түзүп алып , анын эсебинен өсөт ,гөлдөйт , уругу жетилип , анан кайра өзүндөй жаңы өсүмдүк өсүп чыгат.

Ал гана эмес жаныбарлар да азыктаныш үчүн аракеттенет да өз алдынча жашай алат , төлдөйт , анан жетилип өз тиричилигин өткөрөт .

➤ Тиричилик денен эмне?

Окуучулардын варианттары

Окуучулардын жоопторун толуктай кетүү . Өсүмдүктөр да жаныбарлар да баардык организмдер айлана -чөйрө менен байланышта болуп , бири-бири аркылуу азыктануу чынжырын гана түзбөстөн , өз тиричилигин өткөрүшөт.

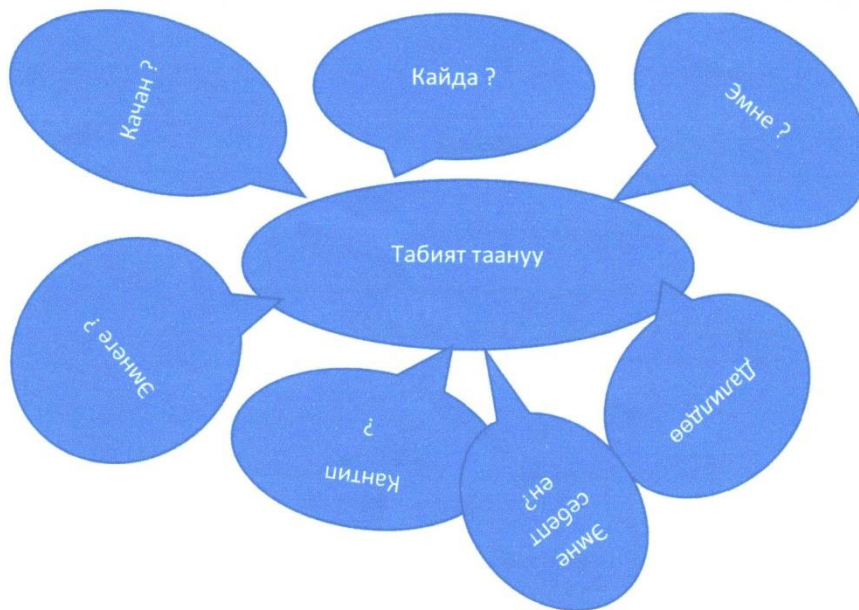
Демек тиричилик -бул тирүү организмдердин өзүн өзү тейлөөсү . башкаруусу , өзүнө окшогон организмдердин жаратуу , тукум уулоо процесси .

Окуучулар биология жана тиричилик жөнүндөгү илимдин пайда болушуна карата берилген маалыматтарга ээ болушат . Өз алдынча берилген тапшырмаларды өздөштүрүү менен керектүү маалымат булактарын пайдаланышат;

Жаңы теманы бышыктоо :

Өз алдынча иштөө

Айлана чөйрөдө болуп жаткан өзгөрүүлөр баардыгыбызга кызыгууларды жаратып келет. Мисалы : өсүмдүктөр климаттын өзгөрүшүнө карап кандай өзгөрүүлөргө дуушар болушат, жалбырактардын саргарышы , күн менен түндүн алмашышы , канаттуулар менен жаныбарлар , адамдардын өз ара байланышы . Аларды билүү үчүн дайыма биз көптөгөн суроолордун үстүнөн жандырмагын табууга аракет кылып келебиз

Окуучулар ромашка гүлүн пайдалануу менен жаратылышка болгон кызыгуусун мисалдарда келтирүү менен далилдеп берет .

Өз алдынча иштөөнүн этаптары:

1-кадам . Иштин максатын аныктоо

2-кадам . Таанып билүү милдетин конкреттештирүү .

3-кадам . Ишти аткарууну пландаштыруу.

4-кадам. Иштин мазмунуна адекваттуу аракеттин жолун табуу.

5-кадам. Ишти жүзөгө ашыруусу жана аны баалоо.

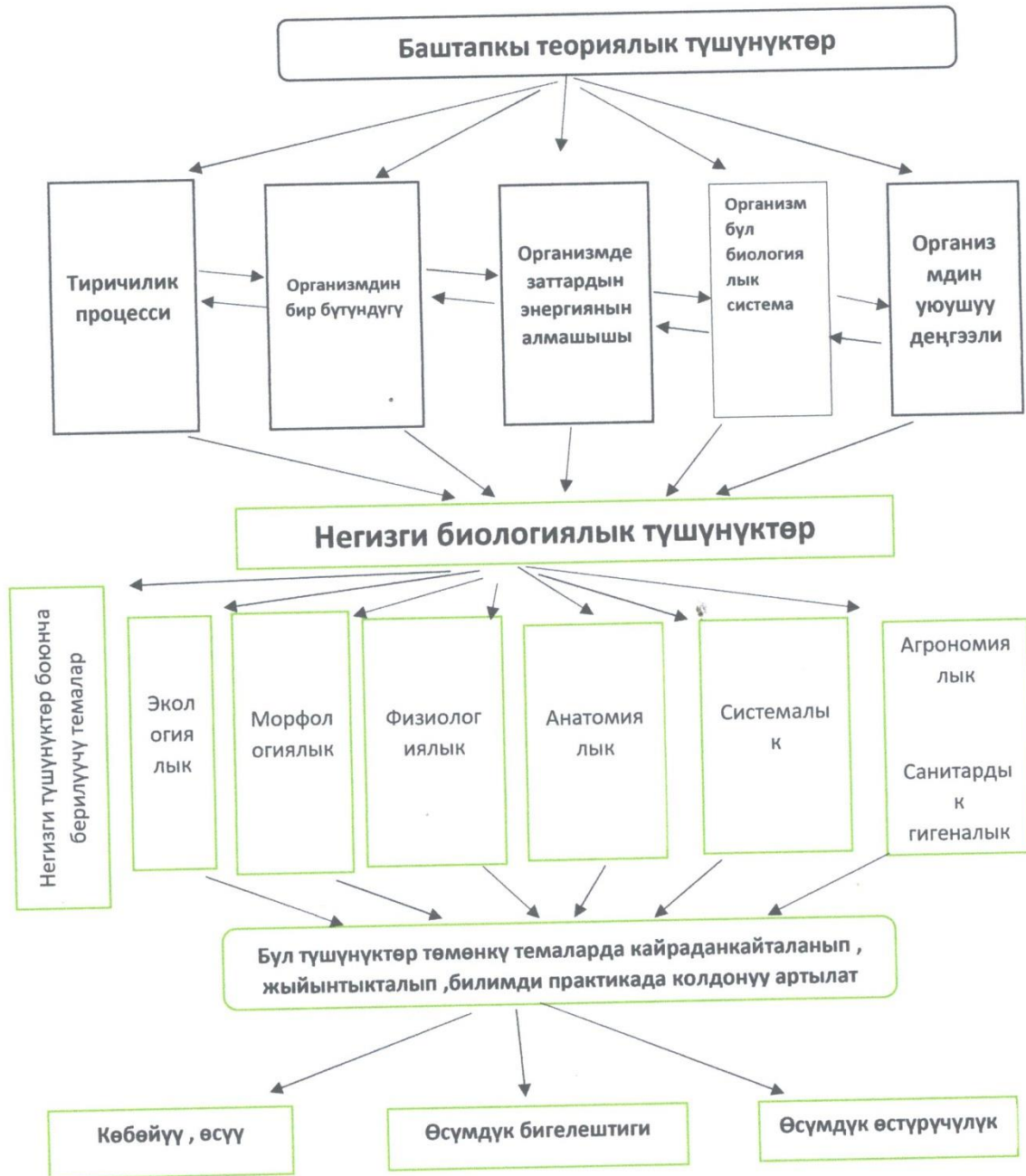
6-кадам. Жаратылышка байкоо жүргүзүүгө жана өзгөрүүлөрдү байкап алардын пайда болуу себептерин таба билүүгө , жыйынтык чыгарууга үйрөнүү.

Өз алдынча иштөө технологиясына төмөнкүлөр кирет.

- Таблица -синтез стратегиясы
- Бортовой журнал стратегиясы
- Окуу китебиндеги керектүү маалыматтар менен иштөө
- Оң- терс кызыктуу ыкмасы , эки бөлүктүү күндөлүк ж.б.

Цитата	комментарий

Схема менен иштөө

Окуучулар жаратылыштын мыйзам ченемдүүлүктөрүн алардын өсүмдүктөр менен болгон байланышын аныктайт . Алган билимдерине карата изилдөөлөрдү жүргүзөт.

Рефлексия

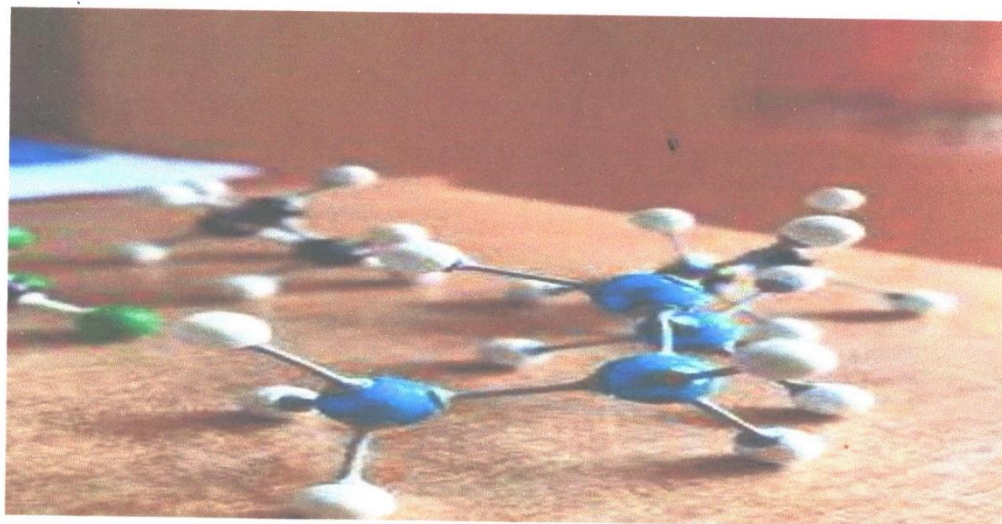
Сабакты жыйынтыктоо

Уй тапшырма

Баалоо

К.Мамытов атындагы №29 Чоң-Тогузбай жалпы орто билим берүү мектеби.

Тема:Химиялык элементтер ,белгилери ,атом массалары .

8-класс

Мугалим : Саяков. Акылбек.

Химия 8-класс

2-март 2023-жыл

Сабактын темасы: Химиялык элементтер , белгилери атом массалары .

Сабактын максаты: а) Химиялык элементтер , алардын бөлүнүшү жана таблица менен иштөөнү үйрөнүшөт.

Б) Жаңы терминди кайталоо , аларды өнүктүрүү , өз түшүнүктөрүн кеңейтүү .

В) Өз алдынча иштей алууга , өзүн-өзү баалай билүүгө тарбиялоо .

Сабактын жабдылышы : Презентация , окуу китептери , химиялык реактивдер жана идиштер ж.б.

Сабактын тиби : Жаңы теманы өздөштүрүү.

“Химия” предметтин окутуунун милдеттери:

- Когнитивдик
- Жүрүм -турумдук
- Баалуулук

Мазмундук тилке :

- Таанып билүү усулдары
- Заттар
- Химиялык реакциялар
- Заттарды жана химиялык реакцияларды турмушта колдонуу.

Сабактын жүрүшү:

Сабактын этаптары:

1. Окуучуларды сабакка карата даярдыгын кароо

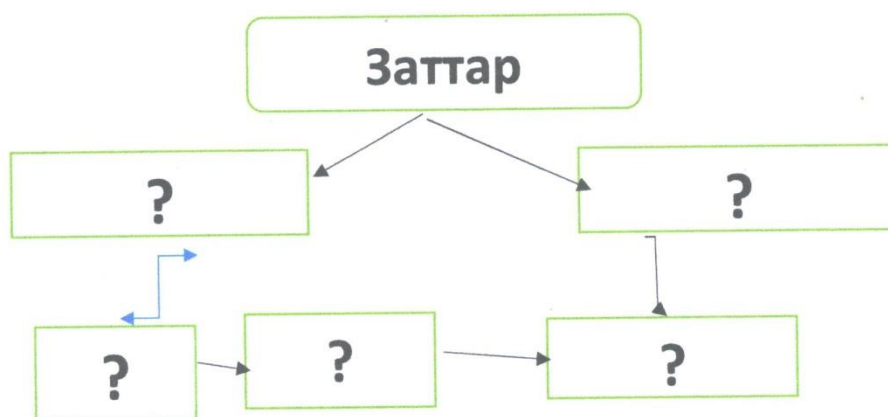
Окуучулардын сабакка катышуусун жана класстын тазалыгын кароо. Окуучулардын окуу куралдарын текшерүү менен бирге аларга жагымдуу маанай каалап кетет .

Окуучулар бири-бирине жагымдуу маанай каалоо менен бирге, окуу куралдарын даярдашат.

2. Өтүлгөн темаларды кайталоо

Класстер менен иштөө

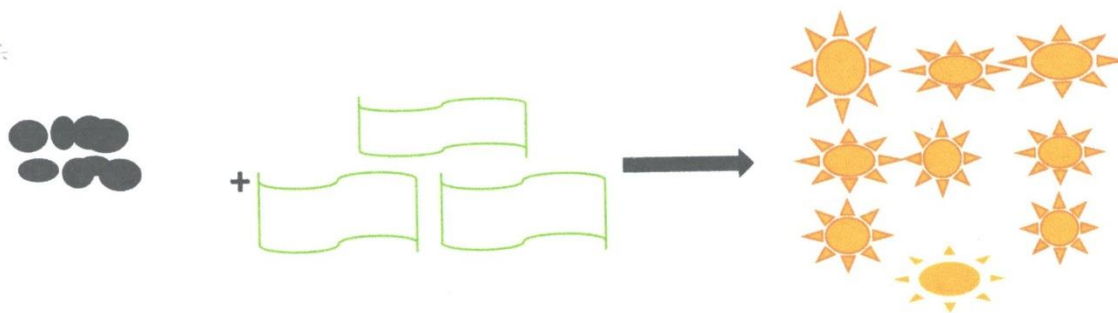
Заттардын айырмачылыктары

Окуучулар класстерди толтуруу менен , мисалдарды келтирип , өтүлгөн темаларды кайталашат.

- Үй тапшырмасы

Сүрөтөрдөгү көрүнүштөр эмнелерди баяндап турат?

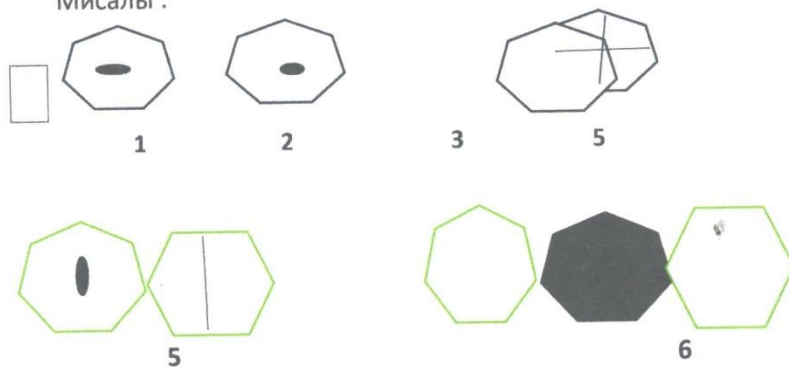

(жообу : Темир + күкүрт =темир сульфиди)

3. Жаңы теманы бышыктоо

Бүгүнкү тема , “Химиялык элемент , белгилери жана атом массалары”
Химиялык элемент – бул ядро заряды туруктуу , бирдей атомдор тобу .

Мисалы :

1- Суутек ;

2- Магний

3- Кислород

4- Күкүрт

5- Аммиак

6- Көмүр кычкыл газы

Химиялык элементтер төмөндөгүчө мүнөздөлөт

44

R

Рутений

4d 5s

- 1.химиялык элементтин белгиси
- 2. Аталышы

- 3. Химиялык элементтердин иретти менен жайгашкан номери (катар номери)
- 4. Салыштырмалуу атомдук масса
- 5. Энергетикалык деңгээлдеги электрондордун бөлүнүшү
- 6. Электрондук конфигурация

Жер жүзүндө 89 химиялык элемент кездеше тургандыгы аныкталган . Ал эми кээ бир химиялык элементтер жасалма жол менен жана ядролук реакциялардын жардамы менен алынат.

Химиялык элементтер төмөндөгүчө бөлүнөт.

• Металлдар	Na, K, Pb, Mg ж.б.
•	аныктама
Металл эместер	H, P, O, N, S, C. Cl ж.б.
Инертүү элементтер	Ne Ar Kr Xe Rn Эмне үчүн

Мугалим жаңы теманы түшүндүрүп кетүү менен бирге суроо -жооп аркылуу талкууларды уюштурат.

Жаңы теманы бышыктоо

Таблица менен иштөө

	Металл эместер	Металлдар	Инертүү элементтер
Мүнөздөмө			
Химиялык кубулуш			
Физикалык кубулуш			
Электр тогун жакшы өткөрүү			
Ж.б.			

Жуптар менен иштөө

Элементтер өз ара кошулуп реакциялашканда химиялык бирикмелер пайда болот .

Жөнөкөй жана татаал заттар

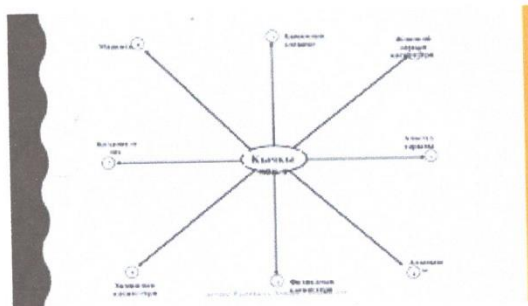
ЖӨНӨКӨЙ ЗАТ

Химиялык формуласы O_2

Молекуласынын модели:

$M_r(O_2) = 32$

Түзүлүшү молекулалык

Химиялык реакция учурунда элементтер валентүүлүктөрү аркылуу байланыша . Демек валентүүлүк -бул элемент пайда кылуучу химиялык байланыш санын , байланыш түзүү жөндөмдүүлүгүн көрсөтүүчү багытсыз чоңдук .

Таблица менен иштөө

Элемент валентүүлүгү	Жазылышы	валентүүлүгү	Далилдери келтирүү
1 валетүү э			
2валетүү э			
3 валентүү э			

Окуучулар таблица менен иштешет

Кийинки тапшырмалар окуу китеби боюнча

4. Талкуулоо үчүн фронталдык суроолор

Салыштырмалуу атомдук масса ?

Эмне үчүн жогоруда айтылган химиялык 9 элемент жер кыртышынын 99,77% ин түзөт?

Окуучулар суроого жооп берип ,талкууларды жүргүзүшөт .

Сабакты жыйынтыктоо

Уй тапшырма: Окуу китебиндеги суроолор боюнча иштөө

Баалоо